

Med et pedagogisk blick på transspråking i barnehagen

Johanne Ilje-Lien^{1*}, Katrine Giæver¹ og Line Møller Daugaard²

¹OsloMet – storbyuniversitetet, Norge

²VIA University College, Danmark

*Contact corresponding author: Johanne Ilje-Lien, e-post: johannei@oslomet.no

Hvorfor et pedagogisk blick på transspråking i barnehagen?

Transspråking betegner en pedagogisk praksis utviklet i en skolekontekst. Det var læreren Cen Williams som med et pedagogisk blick så behovet blant skolelever for støtte på et språk ved læring av et nytt. Han introduserte transspråking som en pedagogisk strategi hvor han benyttet seg av engelsk som støtte i den walisiske undervisningen (Bonacina-Pugh et al., 2021). Transspråking som begrep har siden utviklet seg til å handle om å se individenes samlede språkrepertoar under ett, og har vært mest utprøvd og forsket på i en skolekontekst.

I dette temanummeret ønsker vi i gjesteredaksjonen å løfte frem pedagogiske blick på transspråking fra barnehagekontekster. Pedagogikken som praktiseres i den nordiske barnehagemodellen har vært kjennetegnet av et såkalt helhetlig perspektiv på barns lek og læring, det vil si at lek, relasjoner og nysgjerrighet har vært vektlagt som grunnleggende drivkraft for meningsskapende aktivitet barn og personal imellom (Karila, 2012). På samme vis står barns rettigheter, som ytringsfrihet og medvirkning, sterkt i de nordiske landene. Språksynet i de nordiske barnehagene har derimot vært preget av en monologisk norm, og lydhørheten og handlingsrommet for ytringer på flere språk har slik sett vært begrenset. I motsetning til dette åpner transspråking et sosialt rom med inkluderende praksiser, der personlige historier, erfaringer og omgivelser skaper en form for fellesskap

(García & Wei, 2014). Den transspråklige valgfriheten gir barn mulighet til komplekse forhandlinger av språklig kreativitet, identitet og læringsprosesser (Velasco & Fialais, 2018; Wei, 2011). Hensikten med temanummeret er slik sett å bidra til å styrke barnehagebarns rett til fritt å kunne uttrykke seg på sin unike måte.

Dette er spesielt viktig fordi andelen av barn som går i barnehage i Norden er svært høy, og fordi økende globalisering og migrasjon har ført til at barnehagen er blitt et politisk prosjekt for å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller i det nordiske samfunnet. I den forbindelse har barnehagen blitt tillagt en avgjørende rolle som forebyggende tiltak med et forhøyet politisk fokus på språkopplæring de siste to tiår. Forskningen på språk har i den samme perioden fått en bredere tilnærming og løfter frem flerspråklighet på et samfunnsnivå (Svendsen, 2021). Utfordringen for feltet, slik vi ser det, ligger imidlertid i at betingelsene og vilkårene for innholdet i det å bruke flerspråklighet som ressurs er opp til de ansatte selv å vurdere (Alstad & Danbolt, 2018; Svendsen, 2021). Når vi anlegger et pedagogisk blikk på transspråking i barnehagen i dette temanummeret, er det med et ønske om å tilby barnehage- og forskningsfeltet teoretiske forståelser og praktiske muligheter som peker inn i dette spenningsfeltet.

Målet med dette temanummeret er å inspirere til nye teoretiske forståelser og praksiser som muliggjør innlemmelse av et utvidet perspektiv på barns språkrepertoar i barnehagen. Pedagogikk handler både om den enkeltes dannelse og medvirkning, men er også et bidrag til å utvikle et mer humant samfunn (Strand, 2016). Ved å gi barnehagepersonalet, undervisere og studenter et styrket faglig fundament for å jobbe med transspråking, skal det bli mulig å skape romsligere praksiser der flere former for språkferdigheter og språklige praksiser får plass i den nordiske barnehagen. Transspråking i barnehagen innebærer multimodaliteter som gester, kroppsspråk, visuelle signaler, tonefall, lyder og ellers alle kommunikasjonsformer som ikke forutsetter bestemte ord. I denne sammenheng forstås også estetiske prosesser som en kreativ måte å forhandle språk på i barnehagen. I tråd med dette beskriver forfatterne i temanummeret hvordan transspråklige praksiser kan gi aktørskap til alle barn uavhengig av språkbakgrunn og språklig repertoar.

Temanummeret rommer åtte artikler som på forskjellige måter har et pedagogisk blikk på transspråking i nordiske barnehager. Det innledes med to teoretisk orienterte artikler som setter scenen for de etterfølgende empirisk orienterte artiklene.

Temanummeret innledes av artikkelen «Transspråking inn i barnehagekonteksten: En språkideologisk diskusjon av språknormer i pedagogiske praksiser» av Gunhild Tomter Alstad og Anja Pesch. Artikkelen introduserer og diskuterer begrepet transspråking og bringer det fra internasjonal (skole)forskning til en norsk og nordisk barnehagekontekst. Deretter følger Elena Tkachenkos artikkel «Transspråklige praksiser i nordiske barnehager: En kunnskapsoversikt». Som tittelen angir, er dette en kunnskapsoversikt som beskriver flerspråklige praksiser i en nordisk barnehagekontekst publisert mellom 2010 og 2022. Artikkelen tegner et bilde av et forskningsfelt i utvikling, men påpeker samtidig at det

fortsatt er behov for forskning som holder et pedagogisk blikk på transspråking og flerspråklighet i nordiske barnehager.

Deretter følger seks empirisk baserte artikler som utgjør et viktig skritt i den retningen. Temanummerets neste to artikler setter begge fokus på transspråking i samspillet mellom pedagoger og barn i henholdsvis samiske og danske barnehager. I artikkelen «Transspråking i en samisk barnehageavdeling» viser Carola Kleeman hvordan nordsamisk blir strategisk anvendt i rutinesituasjoner – henholdsvis en spisesituasjon og en utendørs samlingsstund – med henblikk på å styrke samisk språk og kultur i barnehagen. Kasper Moes Drevsholt og Maibrit Damsgaard foretar likeledes interaksjonsanalyser av hverdagssituasjoner, men i en dansk barnehage. I artikkelen «Når sproget setter grænser. Om minoritetssprogede børns mulighed for at komme til orde i børnehavens fællesskaber» beskriver forfatterne hvordan det kan være vanskelig for minoritetsspråklige barn «å komme til orde» i barnehagens fellesskap framfor det «å få ord» – på dansk – av det pedagogiske personalet.

Videre følger to artikler, som på forskjellige måter og med svært forskjellig empirisk og analytisk innhold, framhever kroppslige og estetiske perspektiver på transspråking i barnehagen. I artikkelen «Talking Lion and Bird – Translanguaging and Embodied Learning in Bilingual ECEC in Finland» tar Jonna Kangas, Margita Sundstedt, Hannah Kaihovirta og Heidi Harju-Luukkainen oss med til en finsk-svensk barnehage. Også her er omdreiningspunktet en analyse av samspill i hverdagssituasjoner, men i dette tilfellet er det interaksjonen mellom barn i leksituasjoner som belyses. Analysen viser hvordan barna i sin lek trekker på mer enn svensk, finsk og engelsk og kombinasjoner av disse. De involverer også fantasifulle dyrespråk som *lion* og *bird* som ressurser både i sine kroppslige og verbale interaksjoner med artefakter og med hverandre. I Eivind Karlssons artikkel «Lille Ting er seg selv – en småbarnsbildebok i et transspråkrom» er ikke utgangspunktet barns interaksjoner, men derimot en bildebok. Gjennom en nærlesning av boken med fokus på ordforråd, poetiske og musiske innslag, sjangere, multimodalitet og performativitet viser Karlsson hvordan pedagogisk bruk av bildebøker kan bidra til å skape rom for transspråking i barnehagen.

Nettopp det profesjonelle perspektivet er i fokus i temanummerets to siste artikler, som begge bruker fokusgruppeintervjuer med pedagoger i henholdsvis Norge og Sverige. I artikkelen «Ressurs og mangel: Barnehagelærarars oppfatningar av det komplekse språkarbeidet i den fleirspråklege barnehagen» undersøker Randi Høyland og Hilde Hofslundsengen barnehagelæreres fortellinger om språkarbeid i barnehagen og identifiserer tolkningsrepertoarer som spenner fra ressursorientering til profesjonell avmakt. Temanummerets avsluttende artikkel, «Inte ett rätt sätt. Professionellt (transspråkande) omdöme vid språkundervisning i förskolan» av Anna Martín-Bylund, er også basert på et fokusgruppeintervju med erfarne svenske barnehagelærere. Martín-Bylunds analyse gir innblikk i de komplekse og dilemmafylte språkideologiske rommene som barnehagelærere navigerer i hverdagspraksisene sine og ikke minst i sensitive refleksjoner omkring disse.

Gjennom artiklene i temanummeret inviteres vi som lesere inn i en mangfoldighet av norske, svenske, finske og danske barnehagekontekster og -praksiser. Vi møter barn og ansatte som tar utgangspunkt i og reflekterer over språkene som er en del av deres hverdag i barnehagen – noen ganger smidig og kreativt, i andre tilfeller omgitt av tvil, usikkerhet eller frustrasjon. Det gjelder språk med ulike grader av offisiell anerkjennelse i det nordiske samfunnet, slik som dansk, finsk, norsk, nordsamisk og svensk, men analysene rommer også referanser til engelsk, arabisk, somali og ukrainsk, til fantasifulle dyrespråk og til språk og flerspråklighet som litterært og estetisk objekt i bildebøker. Det fremgår av analysene hvordan noen språk og språkpraksiser løftes frem, mens andre opptrer i bakgrunnen eller overhøres. Selve artiklene i temanummeret er ellers skrevet på norsk bokmål, nynorsk, svensk, dansk og engelsk, og temanummeret kan på denne måten sies å bidra til å opprettholde og synliggjøre språklig mangfold i nordisk academia.

Artiklene i temanummeret angriper transspråking fra forskjellige vinkler. Det presenteres ikke én samlet og gjennomgående forståelse av transspråking, men derimot forskjellige teoretiske betoningener og vinklinger og en rekke forskjellige metodiske tilnærminger. På samme måte fremskriver artiklene både potensial og utfordringer knyttet til transspråking i barnehagen snarere enn å skissere en manual for framtidens flerspråklige praksiser i nordiske barnehager. Denne mangfoldigheten oppfatter vi i gjesteredaksjonen som både naturlig og perspektivrik. Vi håper at dette temanummer om et pedagogisk blikk på transspråking vil kunne gi inspirasjon til utvikling og utforskning av flerspråklige praksiser i barnehagen både i praksisfeltet så vel som i forskningen.

Gjesteredaksjonen for temanummeret

Johanne Ilje-Lien, Katrine Giæver & Line Møller Daugaard

Referanser

- Alstad, G. T. & A. M. V. Danbolt (2018). Arbeid med gryende litterasitet i overgangen fra barnehage til skole: Fra studenters perspektiver. I A. M. V. Danbolt, G. T. Alstad & G. T. Randen (Red.), *Litterasitet og flerspråklighet: Muligheter og utfordringer for barnehage, skole og lærerutdanning* (s. 141–164). Fagbokforlaget.
- Bonacina-Pugh, F., da Costa Cabral, I. & Huang, J. (2021). Translanguaging in education. *Language Teaching*, 54(4), 439–471. <https://doi.org/10.1017/S0261444821000173>
- García, O. & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan UK.
- Karila, K. (2012). A Nordic perspective on early childhood education and care policy. *European Journal of Education*, 47(4), 584–595. <https://doi.org/10.1111/ejed.12007>

- Strand, T. (2016). Pedagogikkens samfunnsmandat. I T. Strand, O. A. Kvamme & T. Kvernbekk (Red.), *Pedagogiske fenomener: En innføring* (s. 330–342). Cappelen Damm Akademisk.
- Svendsen, B. A. (2021). *Flerspråklighet – til begeistring og besvær*. Gyldendal.
- Velasco, P. & Fialais, V. (2018). Moments of metalinguistic awareness in a kindergarten class: Translanguaging for simultaneous biliterate development. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(6), 760–774. <https://doi.org/10.1080/13670050.2016.1214104>
- Wei, L. (2011). Multilinguality, multimodality, and multicompetence: Code- and modeswitching by minority ethnic children in complementary schools. *Modern Language Journal*, 95(3), 370–384. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2011.01209.x>